

Ocenianie kształtujące.

Doskonalenie kształcenia w szkole

Anna Gockiewicz

doradca metodyczny

Radomskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli

anna.gockiewicz@rodon.radom.pl

OECD

- OECD - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju.
- Centrum OECD ds. Badań i Innowacji Edukacyjnych – CERI (1968 r.). Studium „Jakie innowacje sprawdzają się w edukacji”.
- Program PISA (Międzynarodowy Program Oceny Umiejętności Ucznia), który ocenia wiedzy umiejętności 15-latków z perspektywy wyzwań, przed jakimi staną oni w swoim dorosłym życiu.

Ocenianie jako integralna część procesu edukacyjnego.

- Ocenianie sumujące – oceniające wiedzę uczniów przy pomocy testów i egzaminów, których wyniki służą ustaleniu poziomu umiejętności uczniów, promowaniu uczniów, rankingom szkół.
- Ocenianie kształtujące – częste ocenianie wiedzy i postępów ucznia mające na celu określenie potrzeb związanych z uczeniem się.

Ocenianie kształtujące

- Różni się od oceniania sumującego tym, że jest wykorzystywane w celu wprowadzenia zmian, a nie podsumowywania wyników.
- Może służyć określeniu obszarów wymagających udoskonalenia w systemie edukacji.
- Jest jedną z najbardziej skutecznych strategii promowania wysokich osiągnięć w nauce.
- Jest ważne dla wyrównywania wyników kształcenia uczniów.
- Pomaga w rozwijaniu kompetencji uczenia się.

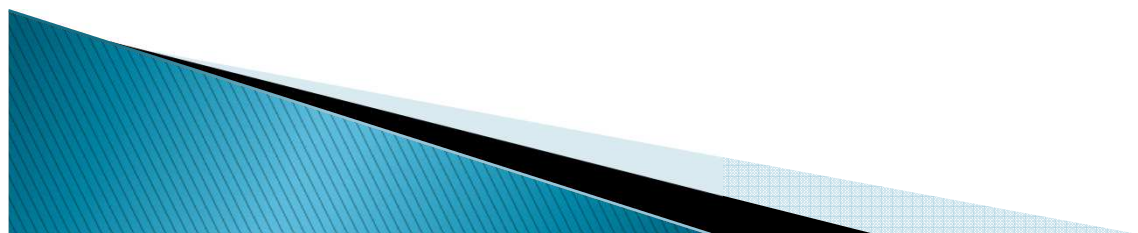
Uczenie się przez całe życie

- Ocenianie ma ogromne znaczenie w procesie edukacji.
- Ocenianie kształtujące jest sposobem osiągnięcia celów uczenia się przez całe życie.

Edukacja dla wszystkich

- Rezygnacja z modeli opartych na całkowitej równości uczniów.
- Nauczyciele dostosowują metody nauczania, aby rozpoznać indywidualne różnice pomiędzy dziećmi.

Kształtowanie umiejętności uczenia się

- Kładzenie nacisku na proces nauczania i uczenia się.
- Rozwijanie u uczniów umiejętności samooceny i oceny koleżeńskiej.
- Pomaganie uczniom w zrozumieniu ich własnego procesu uczenia się.

Bariery uniemożliwiające szerszą praktykę

- Przyczyny uniemożliwiające powszechne stosowanie oceniania kształtującego:
 - napięcie pomiędzy wewnątrzszkolnym ocenianiem kształtującym proces uczenia się uczniów a zewnętrznymi testami sumującymi.
 - brak związku pomiędzy podejściem do oceniania i ewaluacji na poziomie klasy, szkoły, systemu.

Koordynowanie oceniania i ewaluacji

- Informacje zebrane w czasie oceny i ewaluacji powinny być wykorzystane do tworzenia strategii mających na celu doskonalenie każdego poziomu systemów edukacji.

„Jakie innowacje sprawdzają się w edukacji?”

- Studium realizowane w 19 wzorcowych gimnazjach w: Kanadzie, Danii, Anglii, Finlandii, Włoszech, Nowej Zelandii, Szkocji, Australii(Queensland).
- W Danii i Włoszech powszechne stosowanie oceniania kształtującego jest regulowane ustawowo. Reforma zawiera zasadę ”personalizacji procesu uczenia się”.
- Dania i Finlandia kładą nacisk przede wszystkim na znaczenie samooceny szkoły i uczniów.

c.d.

- W Kanadzie obowiązuje krajowy program oceny osiągnięć uczniów w zakresie matematyki, czytania i pisania oraz nauk przyrodniczych w cyklu czteroletnim.
- W Szkocji szkoły są zobowiązane do korzystania ze wskazówek opracowanych przez Królewskich Inspektorów ds. Edukacji dotyczących samooceny i planowania rozwoju szkoły.
- W Nowej Zelandii wymaga się, by szkoły opracowywały własne deklaracje i poziomy odniesienia dot. osiągnięć uczniów.

Skuteczna praktyka nauczania i oceniania

- W Australii kluczową koncepcją jest połączenie oceniania kształtującego i sumującego. Ocenianie przeprowadzane przez nauczyciela wykorzystywane jest w celu przekazania informacji zwrotnej uczniom i ich rodzicom. Oprócz funkcji kształtującej zadaniem oceniania jest również podanie informacji sumujących na temat końcowych rezultatów uczniów.

Narzędzia i materiały dydaktyczne

- W Kanadzie: w szkołach podstawowych i ponadgimnazjalnych tabele z wymaganiami i kryteriami oceny np. tabela dot. wypracowań informuje uczniów, że praca będzie oceniana pod względem struktury, celu, stopnia szczegółowości, słownictwa oraz poprawności gramatycznej (ortografia, interpunkcja, składnia). Ponadto zawiera poziom jakości dla każdego z kryteriów w skali punktowej.

Rozwój zawodowy nauczycieli

- Ocenianie kształtujące wymaga zmian w ogólnych podejściach do nauczania i oceniania, jak również wykształcenia nowych zwyczajów i wprowadzenia nowych technik do codziennej praktyki nauczania. Tego typu zmiany niosą dla nauczycieli korzyści w postaci możliwości rozwoju zawodowego.

Kluczowe elementy oceniania kształtującego

1. Ustanowienie kultury pracy w klasie zachęcającej do interakcji i wykorzystania narzędzi oceny.
2. Ustalenie celów uczenia się oraz śledzenie postępów poszczególnych uczniów w ich realizacji.
3. Stosowanie różnorodnych metod nauczania w celu zaspokojenia zróżnicowanych potrzeb uczniów.
4. Wykorzystanie różnorodnych podejść do oceniania wiedzy uczniów.
5. Udzielanie informacji zwrotnej na temat osiągnięć uczniów oraz dostosowanie nauczania w taki sposób, aby spełniało określone potrzeby uczniów.
6. Aktywne angażowanie uczniów w proces uczenia się.

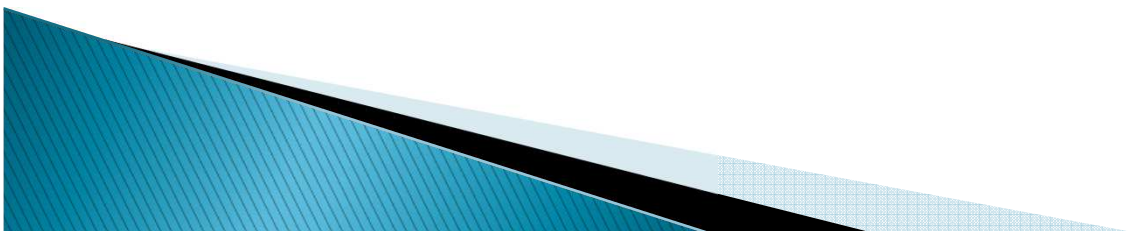
1.Ustanowienie kultury pracy w klasie zachęcającej do interakcji ...

- Nauczyciele pomagali uczniom w pokonywaniu strachu przed podejmowaniem ryzyka i popełnianiem błędów w klasie.
- Nauczyciele skupiali uwagę uczniów bardziej na doskonaleniu własnych umiejętności oraz na rozwijaniu kompetencji emocjonalnych, niż na współzawodniczeniu z kolegami.
- Kompetencje emocjonalne: samoświadomość i samokontrola, współpraca, elastyczność, umiejętność wyrażania sądów przydają się uczniom nie tylko w szkole, ale w czasie całego ich życia.

2. Ustalenie celów uczenia się...

- Niektóre kraje członkowskie OECD ustaliły ogólne standardy osiągnięć uczniów i monitorują postępy uczniów w ich osiąganiu.
- Międzynarodowe badania potwierdziły, że śledzenie przez nauczycieli postępów poszczególnych uczniów w realizacji celów uczenia się jest skuteczniejsze niż porównywanie ich z rówieśnikami.
- Opinia nauczyciela nt. wysiłków ucznia, a nie jedynie jego zdolności, odgrywa ważną rolę w kształtowaniu opinii uczniów o nich samych.

c. d. element 2

- Odnoszenie się nauczycieli do postępów poczynionych przez uczniów w miarę upływu czasu przyniosło pozytywne skutki dla uczniów:
 - wewnętrzną motywację.
 - poczucie własnej wartości.
 - samorozwój naukowy.
 - uczenie się.

3. Wykorzystanie różnorodnych metod nauczania ...

- Psychologowie społeczni, antropolodzy przyznają, że wiedza i doświadczenie, z którym dzieci przychodzą do szkoły kształtuje ich doświadczenie uczenia się.
- Badania pokazały, że rodzice mogą odgrywać ważną rolę, ponieważ dzielą ze swoimi dziećmi ich doświadczenie życiowe, dobrze znają ich możliwości.

4. Wykorzystanie różnorodnych podejść do oceniania ...

- Uczniowie, którzy nie radzą sobie z pewnymi zadaniami mają możliwość zaprezentowania swojej wiedzy i umiejętności w trakcie wykonywania innych ćwiczeń.
- Takie różnorodne metody oceniania mogą obejmować testy lub inne formy oceny sumatywnej, o ile informacja uzyskana w czasie testu na temat wyników danego ucznia w nauce jest wykorzystywana do dalszego kształtowania jego procesu uczenia się.

5. Udzielanie informacji zwrotnej na temat osiągnięć uczniów ...

- Informacja zwrotna powinna być konkretna i odpowiednio umiejscowiona w czasie. Powinna zawierać sugestie dotyczące sposobów poprawy przyszłych wyników.
- Uczniowie osiągają lepsze rezultaty, kiedy pracują z myślą o zrealizowaniu celów danego procesu, a nie wytworzeniu pewnych produktów. Ważne jest dla nich śledzenie ich postępów w realizacji celów uczenia się.
- Udzielanie informacji zwrotnej jest korzystne dla nauczyciela. Zwraca większą uwagę na to co uczniowie robią i czego nie rozumieją, może lepiej dostosować swoje strategie nauczania.

6. Aktywne angażowanie uczniów w proces uczenia się.

- Celem oceniania kształtującego jest pomaganie uczniom w rozwoju ich własnych kompetencji uczenia się. W ten sposób uczniowie rozwijają swoją zdolność znajdowania odpowiedzi i opracowywania strategii rozwiązywania problemów, które są dla nich obce.
- „Metapoznanie” oznacza świadomość stylu uczenia się oraz świadomość sposobów podchodzenia do nowego tematu.
- Badania PISA wykazały, że osobiste zdanie uczniów na temat własnych możliwości wykonania danego zadania ma znaczny wpływ na jego wyniki.

Ocenianie kształtujące w praktyce element 1

- Przykłady zajęć sprzyjających budowaniu poczucia bezpieczeństwa i pewności siebie w czasie zajęć w klasie: czytanie i opowiadanie historii, pisanie opowieści, wykorzystanie dzienników, przeprowadzanie wywiadów z innymi ludźmi, zapraszanie innych nauczycieli, słuchanie muzyki. Jednocześnie uczniowie rozwijają swoje kompetencje werbalne.
- „Polityka nie podnoszenia rąk do góry”

c. d. element 2

- Jest potrzeba ustalenia celów procesu uczenia się oraz śledzenie postępów uczniów w ich realizacji (krajowe lub własne cele i standardy dotyczące osiągnięć uczniów).
- NaCoBeZU – podanie celów na początku lekcji, aby umiejscowić daną lekcję w określonym kontekście. Można również zaangażować uczniów w dyskusję na temat tego, jakie kryteria dotyczące jakości pracy powinni uwzględniać?

Śledzenie postępów uczniów

- We Włoszech – dzienniczki z informacjami na temat postępów poszczególnych uczniów. Przekazują profil ucznia innemu nauczycielowi.
- Diagramy i tabele dotyczące postępów w zdobywaniu wiedzy, zdolności rozumienia, analizowania, przeprowadzania syntezy, wypowiedzania się.
- Rezygnacja z oceny? Niezupełnie. Zarówno uczniowie jak i rodzice chcą wiedzieć jak sobie radzą w porównaniu z kolegami.

Element 3

- Nauczyciele różnicują nauczanie w celu zaspokajanie różnorodnych potrzeb uczniów: dają więcej czasu na wykonanie zadania tym uczniom, którzy potrzebują pomocy, jednocześnie poświęcając swoją uwagę „bystrzakom” motywując ich do myślenia.
- Zajęcia pozalekcyjne: wyrównawcze, koła zainteresowań.

Element 4

- Ocenianie diagnozujące, na początku przyjęcia ucznia do klasy, szkoły.
- Praca w klasie: zadawanie pytań. Typ pytań ma duże znaczenie w ujawnianiu poziomu rozumienia.
- Prace pisemne.

c. d. elementu 4 – techniki

- Światła uliczne (powszechne w Anglii): zanim nauczyciel przejdzie do omówienia następnego zagadnienia prosi uczniów o podniesienie do góry znaku czerwonego (w ogóle nie rozumieją), żółtego (myślą, że rozumieją, ale nie są do końca pewni), zielonego (rozumieją dany materiał).
- Czas na zastanowienie zamiast podnoszenia rąk.
- Portfolia, dzienniczki i tabele. Portfolia i dzienniczki mogą służyć uczniom do zapisywania wyników projektu, uwag dotyczących procesu uczenia się. Tabele zawierają wymagania i kryteria oceny w skali punktowej.

Element 5

- Udzielenie informacji zwrotnej - w jaki sposób należy poprawić jakość pracy: na temat prac pisemnych – ustnie; w zeszycie na pierwszej stronie – zadanie rozpoczęte, zadanie w trakcie realizacji, zadanie zrealizowane; komentarze dotyczące wstępnych wersji prac (np. referat uczniowski).

Element 6

- Systematyzując proces uczenia się nauczyciele powinni udzielać uczniom wskazówek zamiast gotowych odpowiedzi.
- Nauczyciele stosują techniki uczenia się poprzez współpracę – praca w grupie.
- Sprawdzanie prac domowych razem z uczniami poprawiając błędy i pokazując sposoby korekty oraz analizując przyczyny złego zrozumienia.
- Samoocena i ocena koleżeńska. Porównanie oceny wystawionej przez n-la z samooceną ucznia (jeżeli różnica wynosi 2 lub więcej n-l przeprowadza rozmowę).

c. d. elementu 6

- Uczniowie potrzebują uważnego treningu i praktyki, jeżeli mają przekazywać swoim kolegom użyteczną dla nich ocenę.
- Nauczyciele wprowadzają opracowane przez siebie kryteria wraz z odpowiednimi zdaniem ocenającymi prezentację ustną.
- Wzajemne ocenianie prac w parach na podstawie tabel z wymaganiami i kryteriami oceny.

Podsumowanie

- Ocenianie kształtujące wymaga ciężkiej pracy.
- Wymaga zmiany sposobu postrzegania swojej roli oraz roli uczniów.
- Uczniowie nabywając umiejętność uczenia się oraz przejmując odpowiedzialność za własny proces uczenia się stają się bardziej efektywni.

Bibliografia

- Ocenianie kształtujące, publikacja wydana przez OECD, 2005;
publikacja wydana przez CODN, Warszawa 2006.

